

Nooit Genoeg

In juli 1969, zette, Neil Armstrong die **ene, historische stap** op de maan. Wat we op dat moment niet zagen, waren de tien jaar van onophoudelijke voorbereiding die eraan voorafgingen.

In totaal werkten meer dan 400.000 mensen aan dit project, acht jaar lang met oneindig veel simulaties. De astronauten trainden hard. Niet een zo zeer voor een perfecte reis, maar juist voor alles wat mis kon gaan. **Ze oefenden routines om hen in leven te houden in een omgeving die fundamenteel vijandig was aan het menselijk bestaan.** Ze trainden om de zwaartekracht van de aarde te overwinnen en te functioneren in de gewichtloosheid van de ruimte.

Ik moest hier aan denken toen ik de preek voor vanmorgen aan het voorbereiden was. Vandaag ga ik het hebben met je over ‘nooit genoeg’. **Over hebzucht of geldzucht.**

En om maar meteen met de deur in huis te vallen. Ik vind dat lastig. Ik lijd eraan. En ik ben niet de enige ben ik bang vanmorgen.

In onze tijdsgeest willen we altijd meer. **Ons verlangen naar meer, en in het bijzonder meer geld, is moeilijk te stoppen.** Het is als een zwaartekracht in ons denken. En als volger van Jezus worstel ik ermee. Want er staat geschreven:

Want de wortel van alle kwaad is geldzucht. Door zich daaraan over te geven zijn sommigen van het geloof afgedwaald en hebben ze zichzelf veel leed berokkend.

1 Tim. 6: 10

Dus de vraag waar ik over na wil denken is: **"Hoe overwin ik deze zwaartekracht van hebzucht, of ga ik er aan tenonder?"**

Ik ben me bewust dat dit een gevoelig onderwerp is: geld. Het kan makkelijk veroordelend zijn. En dat wil ik dus niet. Laat ik dat vooropstellen. **Ik nodig je vanmorgen uit in mijn eigen denken** hierover en hoe ik als volger van Jezus hier op dit moment mee aan het dealen ben.

En bovendien: van de vastgelegde toespraken van Jezus gaat 25% over hebzucht en vrijgevigheid, over geld. En ik kan dan ooit dat thema als iemand die de bijbel bij mensen wil brengen niet overslaan.

Die verhalen van Jezus waren trouwens scherp. Heb je weinig uitleg voor nodig in alle eerlijkheid. Eigenlijk zou een preek overbodig moeten zijn..

Als je naar de bijbel kijkt en je leest de oude teksten, dan zou je toch wel denken dat we inmiddels als mensheid wel zover zijn dat we **hebzucht helemaal hebben verbannen uit de samenleving**. Want de bijbel is er zo duidelijk over... ik noem er nog eens twee

Wie van geld houdt, kan er niet genoeg van krijgen. Wie verzot op rijkdom is, is altijd op meer gewin belust. Ook dat is enkel leegte.

Prediker 5:9

*Laat dus wat aards in u is afsterven: ontucht, zedeloosheid, hartstocht, lage begeerten en ook **hebzucht** – hebzucht is afgoderij –, want om deze dingen treft Gods toorn degenen die Hem ongehoorzaam zijn.*

Koll. 3:5

En hoe komt het dan toch dat we het erover moeten hebben. En dat moeten we. En waarom nu?

Hebzucht in onze samenleving

De samenlevingstrein rijdt weg van vrijgevigheid op weg naar meer hebzucht. Het wordt er als zwaartekracht naar getrokken.

Laat ik je even wat cijfers noemen.

- De **rijkste 10%** van de Nederlandse huishoudens bezit tussen de 56% en 61% van het totale private vermogen.
- De **rijkste 1%** bezit alleen al 26% van het totale vermogen.
- Daartegenover staat dat de **onderste 60%** van de huishoudens (de meerderheid van de bevolking) gezamenlijk slechts 1% van het vermogen bezit.

En hoewel we denken dat we in Nederland een heel nivellerend beleid voeren, is dat in werkelijkheid maar heel beperkt zo. **Vermogen wordt niet genivelleerd**, wat wil zeggen dat mensen met veel vermogen makkelijk nog meer vermogen kunnen vormen. En dus neemt de kloof tussen arm en rijk hier ook toe, **en is er een enorme beloning op hebzucht**.

En nu denk je misschien (en terecht): ik hoor bij die onderste 60%. Dat zal voor een deel kloppen. Nee, de meeste van ons zullen niet bij de meest vermogende mensen in Nederland horen. En toch zijn de woorden van de bijbel voor ons allemaal. Ongeacht of we vermogend zijn of niet. Want

hebzucht raakt ons allemaal. **We hebben allemaal het gevoel dat we meer nodig hebben en soms zelfs recht hebben op meer.**

Want hebzucht is gewoon niet oke! Afgoderij. Maar ik heb nog nooit iemand op bezoek gehad die z'n zonde van **hebzucht kwam belijden**. En ik ga het hier maar gewoon eerlijk zeggen. Ik belijd mijn hebzucht. Dat ik soms het gevoel heb dat ik recht heb op meer.

Want door mijn hebzucht doe ik soms onbewust anderen onrecht. En dat het onbewust is, is verzachtend maar daarmee blijft het wel onrecht.

Dus ik ga met je kijken naar de subtiele, soms onzichtbare maar destructieve werking van **de zwaartekracht van hebzucht** en hoe we er samen iets aan kunnen doen.

Want wij die lijden aan hebzucht zijn in goed gezelschap. Namelijk dat van de discipelen van Jezus zelf.

Kernboodschap

Lezen: Marcus 8:14-21

De leerlingen hadden vergeten genoeg brood mee te nemen; ze hadden maar één brood bij zich in de boot. Hij waarschuwde hen: 'Pas op, hoed je voor de zuurdesem van de farizeeën en voor de zuurdesem van Herodes.' Ze hadden het er met elkaar over dat ze geen brood hadden. Toen Hij dit merkte, zei Hij: 'Waarom praten jullie erover dat je geen brood hebt? Begrijpen jullie het dan nog niet, en ontbreekt het jullie aan inzicht? Zijn jullie dan zo hardleers? Jullie hebben ogen, maar zien niet? Jullie hebben oren, maar horen niet? Weten jullie dan niet meer hoeveel manden brood jullie hebben opgehaald toen Ik vijf broden brak voor vijfduizend mensen?' 'Twaalf,' antwoordden ze. 'En toen Ik zeven broden brak voor vierduizend mensen, hoeveel manden brood hebben jullie toen opgehaald?' 'Zeven,' antwoordden ze. Toen zei Hij: 'Begrijpen jullie het dan nog niet?'

Het hoofdstuk waar we uit lezen vandaag begint met het beschrijven van een **wonder**. Een groot wonder, want Jezus is in staat om 4000 mensen te voeden, nadat hij daarvoor net 5000 mensen had gevoed. Maar de essentie blijkt niet dat Jezus wonderen doet, maar een hele ander...

En volgens Marcus stappen ze daarna in een boot, en ontstaat er **bezorgdheid over het feit dat ze maar één brood mee hebben**. De tekst eindigt met soort van verontwaardigde Jezus: Hij stelt **negen vragen in vier verzen**, met als kern: **begrijpen jullie het dan nog niet?** Hoe vaak moet ik nog uitleggen dat je je

geen zorgen hoeft te maken over je dagelijks brood? Waarom wil je altijd schijnzekerheid vinden in het bezitten van meer?

En te midden van deze situatie waarschuwt Jezus voor de **zuurdesem van de Farizeeërs en de zuurdesem van Herodes**. Daar zit de kern van vandaag...

Zuurdesem is tricky spul. Je doet het in brood en als het goed is geeft het het brood smaak. Maar het zijn bacteriën en dus kan het ook enorm misgaan. Als je zuurdesem niet goed behandelt en voedt, is het brood niet te eten.

Midden in een verhaal dat gaat over God vertrouwen voor de voorzieningen voor je dagelijks leven waarschuwt Jezus dat je zorgen maken over je bezittingen en voorzieningen, je zomaar kunt ontsporen. **Het brood van je leven kan ook verziekt worden door een klein beetje gist.**

Zuurdesem van de Farizeëen

De Farizeëen stonden bekend om de waarde die ze hechtten aan de wet. Op zich niets mis mee, en niet alle Farizeëen zijn slecht. Maar ze maakten religie een zaak van uiterlijk vertoon. Hypocriet. **Hun gist staat dan ook symbool voor hun schijnheiligheid. Het is Jezus voor je karretje spannen.** Het is een systeem van zien en gezien worden, en daar een godsdienstige retoriek voor gebruiken. **Hun medicijn voor innerlijke rust en vrijheid maakt je afhankelijk, doet aan symptoombestrijding, maar je geneest niet echt.**

Het zuurdesem van de Farizeëen in onze tijd is soms ook lastig te herkennen, maar subtiel aanwezig. **Het is een soort schone schijn ophouden. Het is alles wat goed lijkt, maar iets schijnheiligs in zich kan hebben.**

Toen politica Mirjam Bikker een eind wilde maken aan **advertenties voor online gokken** vanwege de desastreuze gevolgen van gokken, waren het de goede doelen die haar bestookten met het argument, dat als ze dat zou doen, juist de goede doelen de dupe zouden zijn. Want de loterijen steunen juist de goede doelen.

Hier zie je het **Farizeëengist-karakter van geld in onze tijd**. We legitimeren onze gokken (ten diepste een verlangen om zelf rijk te worden) met het argument dat we goede doelen geld geven.

Zuurdesem van Herodes

De zuurdesem van Herodes is de hebzucht in z'n puurste vorm. Even de context: Jezus heeft dit gesprek op het meer van Tiberias, en daar had Herodes een prachtig paleis in de buurt.

En ik gun iedereen z'n paleis. **Maar het gist wat er in zit, is dat vervolgens iedereen naar z'n burens kijkt.** Het werkt zo subtiel allemaal... Het is een systeem geworden.

En er zit ook zuurdesem van Herodes in ons. Want het Romeinse Rijk waar Herodes onderdeel van was, leek veel op ons economisch systeem.

Het Romeinse rijk was namelijk een rijk waarin de grondstoffen en opbrengsten van de aarde en de vruchten van de arbeid van alle gebieden naar het centrum, naar Rome, stroomde. Zelfverrijking van een deel (de Romeinen) ten koste dus van de veroverde gebieden.

Volgens de Amersfoortse econoom **Paul Schenderling** is dat ook wat er nu in onze tijd aan de hand is. Hij was het ook die me wees op deze passage in Marcus 8. Ere wie ere toekomt.

We leven in een van de rijkste landen ter wereld, met meer dan genoeg voor iedereen. **En toch gaat het in het nieuws, in de politiek en aan de keukentafel bijna alleen maar over wat we niet hebben.** Over koopkrachtplaatjes en economische groei. **We zijn verslaafd aan de angst voor tekort.** En door die angst vinden we het klimaat voor grote bedrijven belangrijker dan het klimaat van onze planeet. We maken ons drukker om ons eigen comfort dan om de toekomst van onze kinderen en de mensen die nu al de dupe zijn van onze levensstijl.

Het systeem van onze tijd heeft verdacht veel weg van het 'zuurdesem van Herodes' waar Jezus het over heeft.

Net als in de tijd van het Romeinse Rijk, stroomt de rijkdom in ons wereldwijde systeem van arm naar rijk. Volgens Schenderling hebben we voor onze levensstijl als gemiddelde Nederlander miljoenen hectares grond en miljarden liters water nodig die wij gebruiken van arme landen – de landen waaruit we importeren. We gebruiken onze macht om veel te weinig te betalen voor de spullen die mensen daar voor ons maken en de grondstoffen die we uit hun land halen. Wetenschappers noemen dit 'ongelijke ruil'. Laten we het beestje bij de naam noemen: het is een vorm van *stelen*.

En beseft goed: dit is niet alleen diefstal van geld, maar diefstal van vrijheid. Miljoenen mensen hebben geen leefbaar loon. Dat betekent dat ze onmenselijk veel uren moeten werken, alleen maar om te overleven. Ze verliezen de vrijheid om hun kinderen te zien opgroeien, de vrijheid om een toekomst te bouwen, de vrijheid om gewoon mens te zijn. Alleen al voor de spullen die wij in Nederland kopen, werken 10 miljoen mensen in zulke omstandigheden. En dan hebben we het nog niet eens over hoe we via

belastingparadijzen – zoals ons eigen land – en het weglukken van talent, landen in het Zuiden verder leegtrekken.

Waar zijn de stemmen die hiertegen protesteren? Waar zijn de leiders – in de cultuur, maar ook in de kerk – die dit systeem van uitbuiting en deze afgod van de hebzucht aan de kaak stellen? Veel te vaak is het stil. Veel te vaak kijken we weg en doen we mee. Veel te vaak kijk ik weg en doe ik mee.

Het is tijd dat ik eerlijk in de spiegel kijk. Het is tijd dat we eerlijk in die spiegel kijken. En dat we een profetische kerk durven te zijn die ook bereid is de prijs te betalen om tegen de stroom in te gaan. Ook als het ons wat kost.

Hebzucht is afgoderij zegt Paulus scherp. Wij doen massaal aan afgoderij en offeren de situatie van de mensen in de arme landen voor goedkopere consumptie. Zonder dat we het vaak weten.

Hebzucht zit als een slecht zuurdesem in onze samenleving. In mijn hart. Het is heel klein, maar het heeft groot effect op de uitkomst.

De kerk kán het anders doen. Er is een oplossing. Maar dan moeten we wel dieper durven te graven en door de pijn heen bijten van minder spullen.

Want dit economisch model is zo effectief omdat we ook allemaal op zoek zijn naar ‘meer’. Maar ten diepste zijn we niet op zoek naar meer spullen, maar naar innerlijke vervulling en verbinding met elkaar.

Het echte probleem

Ons wordt verteld dat de **oplossing voor onze leegte de volgende aankoop** is, de volgende promotie, de volgende ervaring – maar wel graag zo goedkoop mogelijk. Dit is precies de brandstof die de groeimotor draaiende houdt. Maar die motor versterkt ook de armoede, brengt vluchtelingenstromen op gang, holt de aarde uit. Dit is de zwaartekracht waaraan ik me moeilijk kan onttrekken.

Het systeem creëert de ziekte en verkoopt vervolgens een vals medicijn. En we zitten vast in een vicieuze cirkel. Eenzaam en alleen.

En het cynische is: dat brengt weer polarisatie en boosheid met zich.

Even voor de fijnproevers onder ons. Ik zie dus een rechtstreeks verband tussen onze hebzucht en de politieke polarisatie op bv. het asielzoekersprobleem.

Omdat ik boven mijn stand leef, creëer ik een situatie van armoede in het mondiale Zuiden. Omdat ik een goedkope telefoon wil met een batterij die het lang doet, worden grondstoffen tegen bodemprijzen gewonnen in Afrika

waardoor ongelijkheid en burgeroorlogen mensen naar het rijke Noorden drijven, die weer voor interne spanningen hier zorgen.

Want de armste mensen betalen de relatief hoogste prijs, de kloof wordt groter en onrecht en ongelijkheid wordt versterkt.

'I can't get no satisfaction' is het volkslied geworden van het moderne economische rijk. Het is brood dat wordt gebakken met duurdesem van Herodes.

Begrijpen jullie het dan nog niet? Zegt Jezus.

Onze roeping als kerk is om zowel de ziekte als het valse medicijn te ontmaskeren.

Het antwoord

Maar wat is dan zijn antwoord?

Maar voor wie tevreden is met wat hij heeft, is het geloof grote winst.

1 Tim. 6:6

Draag de rijken van deze wereld op niet hoogmoedig te zijn en hun hoop niet in zoiets onzekers als rijkdom te stellen, maar op God, die ons rijkelijk van alles voorziet om ervan te genieten. En draag hun op om goed te doen, rijk te zijn aan goede daden, vrijgevig, en bereid om te delen. Zo leggen ze een stevig fundament voor de toekomst, en winnen ze het ware leven.

1 Tim. 6:17-19

Tevreden zijn.

Uiteindelijk kan dat wat we in geld zoeken alleen in God gevonden worden. **Het ware leven! Vrijheid.** Rust!

Het evangelie van Jezus is dat Hij alles wat we nodig hebben om een gelukkig, vredig, mooi leven in God te leiden, gratis beschikbaar heeft gemaakt. Door de vrijgevigheid van zijn eigen leven, door het breken van het brood van zijn lichaam en het vergieten van de wijn van zijn bloed, om jou en mij toegang te geven tot het leven in het koninkrijk met de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

We kunnen in het koninkrijk van God met Jezus leven. Of we nu rijk zijn of arm of er precies tussenin zitten, welk pad ons leven ook volgt, hier en nu kunnen we gelukkig zijn in God.

Erkenning

Alleen dat is zo moeilijk. En ik snap dat. Volgens experts zien we gemiddeld 3 tot 5.000 advertenties per dag. En dat doet iets met ons brein. Of je het nu wilt of niet. En je kunt je er moeilijk voor afsluiten.

En daarom is vrijgevigheid zo belangrijk. Het is een goed zuurdesem. Als je dat goed onderhoudt, komt er steeds meer van. Gaat het groeien.

Dit zuurdesem hier is 15 jaar oud. De bakker koestert het, voedt het, doordrenkt zijn deeg er mee. En telkens weer voedt het mensen met gezond en voedzaam brood.

Laat vrijgevigheid zo ook jouw leven doordrenken.

De psychologische effecten van geven

Vrijgevigheid heeft een meetbaar effect op je mentale welzijn. Dit gebeurt er in je hoofd:

- **Verbondenheid:**
- **Positief zelfbeeld**
- **Zingeving**

Iedereen wordt er gelukkiger van.

Of je nu geld, tijd, spullen of een helpende hand geeft, je doet er niet alleen een ander een plezier mee, maar ook jezelf. Je bent als het ware biologisch en psychologisch 'geprogrammeerd' om gelukkig te worden van vrijgevigheid. Of je nu veel of weinig geld hebt

Afronding

Hoe kan ik nu de zwaartekracht van hebzucht ontlopen. Hoe kan ik het goede zuurdesem kweken.

Voor de discipelen was Jezus' uitspraak over zuurdesem **meer dan een brood-metafoor**. Zij kenden hun geschiedenis, en met deze verwijzing herinnert Jezus hen nog eens even **fijntjes aan hun eigen geschiedenis toen ze slaaf waren in Egypte – ook zo'n bolwerk van zelfverrijking**.

Israël werd bevrijd uit Egypte, en werd de nacht voor de bevrijding opgedragen om brood te maken zonder zuurdesem. Even niet. Even zonder.

Naar aanleiding daarvan is er in Israël het feest van Ongedesemd Brood.

We lezen het in Exodus:

Exodus 12:17

Dit voorschrift blijft voor altijd van kracht. Generatie na generatie moeten jullie het feest van het Ongedesemde brood vieren, omdat Ik jullie die dag, in groepen geordend, uit Egypte heb geleid. Van de avond van de veertiende dag van de eerste maand tot de avond van de eenentwintigste dag van die maand moeten jullie ongedesemd brood eten.

Zie je het?

Paulus zegt het zo:

Doe de oude desem weg en wees als nieuw deeg. U bent immers als ongedesemd brood omdat ons pesachlam, Christus, is geslacht. Laten we daarom het feest niet vieren met de oude desem van kwaad en ontucht, maar met het ongedesemde brood van reinheid en waarheid.

1 Kor 5: 7-9

Bak even brood zonder zuurdesem. Even detoxen zouden influencers nu zeggen.

Eigenlijk zegt de bijbel hier: er zit zoveel ziek zuurdesem in ons, we gaan even een tijdje zonder doen!

Hebzucht heeft geen plek. Het leidt je alleen maar af van het volgen van God. Van je rust. Het zal even pijn doen om dat te ervaren. Maar mag ik je uitdagen die weg te gaan?

Mag ik je vandaag uitdagen de komende week een week van ongedesemd brood te maken?

- Koop deze week even bewust helemaal niets anders dan je primaire levensbehoefte.
- Reflecteer op je eigen levensstandaard. Leef je onder de lijn? **Zit er gist in dat niet helpt?**
- Durf je verder te gaan om internationale gerechtigheid te bevorderen en innerlijke rust te vinden.

Lucas 12:34

Waar jullie schat is, daar zal ook jullie hart zijn.